

METODIKA VYHODNOTENIA CINTORÍNOV A IDENTIFIKÁCIA HROBOV

doc. Ing. arch. Jarmila Lalková, PhD.

vedúca riešiteľka projektu, Ústav dejín a teórie architektúry a obnovy pamiatok, Fakulta architektúry STU v Bratislave

Résumé

Each cemetery is a unique memorial place from which it is possible to learn history of the town, its prosperity and decline, being manifested in demonstrations of architectonic and creative art of funeral chapels, bell hillocks, crypts, gravestones and crosses. They are a part of cultural heritage of this country. At the cemetery, the ethic, creed, professional and demographic composition of the population and related to it life of the community of a certain period, is clearly readable. Their involvement in the country environment and greenery underlining the pieta surroundings, is an inseparable part of the cemetery values. Nevertheless, these monuments are not paid appropriate attention in professional practice. First of all, the historic cemeteries where no monuments are added any more, or are not registered in the Central List of Memorial Fund, nor their proper evaluation was carried out, are abandoned. As a rule, no methodology on complex evaluation of this part of cultural heritage has been developed by now. The entire localities are thus condemned to gradual devastation, inception and losses of historical awareness.

The project VEGA No. 2008-2010 – 1/3292/06 of Scientific Grant Agency of the Ministry of Education of the SR "Methodology of research, evaluation and principles of presentation of cultural and historical values of necropole architecture" has set as its aim preparation of professional methodical background for concept multidisciplinary evaluation of this kind of cultural and natural heritage, evaluating criteria and principles of rehabilitation and its presentation.

The methodology is aimed at:

- METHODOLOGY OF COMPLEX EVALUATION OF CEMETERY,
- METHODOLOGY OF IDENTIFICATION OF TOMBS – IDENTIFICATION CARDS.

Verification of methodology is solved as the pilot project KEGA No. 3/6269/08 of Scientific Grant Agency the Ministry of Education of the SR on concrete locality of cemeteries Bell Hillock in Banská Štiavnica.

Cintoríny sú unikátnymi pamätnými miestami, z ktorých sa dá vyčítať história mesta, jeho prosperita i úpadok, prejavujúca sa v architektonických i výtvarných prejavoch pohrebných kaplniek, zvoníc, krýpt, náhrobníkov i krížov. Sú súčasťou nášho kultúrneho dedičstva. Na cintorínoch je jasne čitateľná etnická, konfesijná, profesijná i demografická skladba obyvateľstva, i s ňou spojený život mesta v tom ktorom období. Neoddeliteľnou súčasťou hodnôt cintorínov je i ich zapojenie do krajinného prostredia a zeleň umocňujúca pietne prostredie. Napriek tomu sa všeobecne týmto pamätihodnostiam v odbornej praxi nevenuje dostatočná pozornosť. Zanedbávané sú predovšetkým historické cintoríny, na ktorých sa už nepochováva a nie sú zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu a nikdy neboli dostatočne vyhodnotené. Celé lokality sú tak odsúdené na postupnú devastáciu a zánik.

Metodické usmernenie výskumu

Projekt VEGA č. 2008-2010 –1/3292/06 Vedeckej grantovej agentúry Ministerstva školstva SR „**Metodika výskumu, hodnotenie a zásady prezentácie kultúrno-historických hodnôt nekropolnej architektúry**“ si stanovil za cieľ pripraviť odborný metodický podklad pre koncepčné multidisciplinárne zhodnotenie tohto druhu opomínaného kultúrneho a prírodného dedičstva, hodnotiace kritériá a zásady rehabilitácie a jeho prezentácie.

Metodika je zameraná na:

- ☐ METODIKU KOMPLEXNÉHO VYHODNOTENIA CINTORÍNA,
- ☐ METODIKU IDENTIFIKÁCIE HROBOV – IDENTIFIKAČNÉ KARTY.

Komplexnosť vyhodnotenia

Komplexnému vyhodnoteniu kultúrnohistorických a prírodných hodnôt cintorína by mal predchádzať výskum:

- ☐ urbanisticko-historický,
- ☐ architektonicko-historický,
- ☐ umelecko-historický,
- ☐ archeologický,
- ☐ archívny,
- ☐ archívno-etnologický,
- ☐ urbanisticko-etnologický,
- ☐ sociologický,
- ☐ stavebno-technického stavu,
- ☐ charakteristického vzhľadu a využitia krajiny, a významných krajinných prvkov,
- ☐ dendrologický.

Problematika výskumu cintorínov je teda širokospektrálna. Je predmetom záujmu viacerých vedných odvetví, kde popri vyhodnotení urbanisticko-architektonickom a krajinárskom je nutné vychádzať z poznatkov kultúrnej histórie, dejín umenia, religionistiky, etnografie, folkloristiky, sociológie a demografie. Komplexnosť identifikácie, vyhodnotenia kultúrno-historických a prírodných hodnôt a následný spôsob ochrany a obnovy – regenerácie a kultivácie cintorínskych areálov si preto vyžaduje multidisciplinárny tím pre riešenie každej lokality, ale i vypracovanie metodiky vyhodnotenia, ktorá vzájomne prepojí doteraz parciálne spracovávané jednotlivé výskumy. Do projektu pod vedením Ústavu dejín a teórie architektúry a ochrany pamiatok Fakulty architektúry STU v Bratislave sa zapojili Ústav záhradnej a krajinnej architektúry - pre vyhodnotenie krajinárskych a sadových hodnôt a Ústav dizajnu a výtvarný teoretik PhDr. Bohuš Bachratý, CSc. - pre vyhodnotenie výtvarných a dizajnových hodnôt. Spoluriešiteľom projektu je Filozofická fakulta Univerzity J. A. Komenského – Katedra etnológie a kultúrnej antropológie, ktorá sa zaoberala ekologickým aspektom ochrany, kultúrnou a duchovnou dimenziou pamätihodnosti, prvkami štruktúry historického sídla a jeho identitou. Do geodetických prác sa zapojila Katedra geodézie Stavebnej fakulty STU, pričom uplatnila najnovšie metódy meračských prác. Zameralenie cintorína s kompletnou objektovou skladbou je nevyhnutné pre identifikáciu v teréne a s jej zosúladením so spracovanou dokumentáciou. Potreba všeobecného spracovania metodiky identifikácie jednotlivých objektov cintorína vyplýva z potreby vniesť do spracovania vyhodnotenia cintorínov jednotný systém a terminológiu. Predišlo by sa tým zásadným nezrovnalostiam a problémom, ktoré sa môžu objaviť pri práci priamo v teréne. Cieľom projektu je vypracovanie metodického príručky s výkladovým slovníkom. Práce by sa tak mohli zúčastniť i záujemcovia z radov ochotníkov laickej verejnosti a študujúcej mládeže, ako hodnotitelia vybraných bodov identifikačných listov pod dohľadom odborníkov, a tak v krátkej dobe zaplniť medzery a zamedziť nenávratným stratám tohto kultúrneho dedičstva.

Overovanie metodiky sa rieši ako pilotný projekt KEGA MŠ 3/6269/08 na konkrétnej lokalite cintorínov ZVONOVÝ VRŠOK v Banskej Štiavnici.

Metodika komplexného vyhodnotenia cintorína

Na základe hore uvedených výskumov je potrebné v úvodnej textovej časti komplexne predstaviť lokalitu cintorína z hľadiska jeho historického vývoja, charakterizovať jeho krajinné prostredie, morfológiu terénu, pamiatkové a prírodné hodnoty, drobnú architektúru, osobnosti a udalosti viažuce sa ku konkrétnej lokalite.

V prehľadnej tabuľkovej časti cintorína je potrebné zistiť:

Základné údaje:

- ☐ mesto, obec,
- ☐ číslo kraja a okresu,
- ☐ názov okresu,
- ☐ katastrálne územie,
- ☐ ulica,
- ☐ orientačné číslo / súpisné číslo / parcelné číslo.

Urbanistické začlenenie:

- ☐ poloha v sídle,
- ☐ dopravné napojenie,
- ☐ vybavenosť a služby,
- ☐ začlenenie do obrazu krajiny,
- ☐ typ cintorína,
- ☐ perspektíva ďalšieho využitia v rámci schváleného územného plánu sídla.

Pamiatková ochrana:

- ☐ číslo ústredného zoznamu,
- ☐ dátum vyhlásenia, zápisu v ÚZPF,
- ☐ unifikovaný názov KP,
- ☐ unifikovaný názov PO,
- ☐ bližšie určenie PO,
- ☐ zaužívaný názov,
- ☐ doba vzniku,
- ☐ prevládajúci sloh.

Prírodné prostredie:

- ☐ ochrana prírody – vyhlásenie,
- ☐ geomorfológia terénu,
- ☐ typ vegetácie – zatriedenie,
- ☐ pôdne pomery.

Metodika identifikácie hrobov/objektov

Pre každý objekt cintorína je potrebné vypracovať identifikačnú kartu. Ide nielen o hrobové miesta, ale aj o všetky prvky malej architektúry, ktoré sa v lokalite nachádzajú.

Základné údaje: detto vyhodnotenie cintorína, pokiaľ karta bude slúžiť i samostatne.

Urbanistické začlenenie:

- ☐ dopravné napojenie: /zjazdový chodník, peší chodník, voľne v teréne.../,
- ☐ poloha v cintoríne: /sektor, riadok/,
- ☐ začlenenie do obrazu cintorína,
- ☐ perspektíva ďalšieho využitia.

Pamiatková ochrana NKP:

- ☐ dátum vyhlásenia,
- ☐ číslo ústredného zoznamu PF,
- ☐ unifikovaný názov KP,
- ☐ unifikovaný názov PO,

- ☐ bližšie určenie PO,
- ☐ zaužívaný názov,
- ☐ doba vzniku,
- ☐ prevládajúci sloh.

Prírodné prostredie:

- ☐ geomorfológia terénu,
- ☐ typ okolitej vegetácie,
- ☐ pôdne pomery.

Identifikácia hrobov v lokalite cintorínov ZVONOVÝ VRŠOK

Pokyny pre spracovanie (Spracovanie kariet prebiehalo v dvoch etapách. V teréne – zber údajov a digitálne spracovanie, CD + Identifikačné karty). V lokalite Zvonový vršok bolo identifikovaných 860 hrobových miest.

- 1. Lokalita, časť:** A - katolícky – Predný,
B - evanjelický – Brána pokoja,
C - katolícky – Zadný.

Cintoríny v zhode s ich historickým názvom i jestvujúcim oplatením sú delené na lokality A,B,C. Pri terénnom výskume sa vyznačila lokalita zakrúžkovaním. V karte po digitálnom spracovaní udáva príslušnú lokalitu - časť skúmaného areálu Zvonový vršok.

2. Číslo hrobu

Hroby a hrobové miesta sú očíslované v poradí vytvorenia prirodzených sektorov a riadkov. V súlade s grafickým podkladom na základe geodetického zamerania vyznačiť číslo hrobu.

3. Unifikovaný názov objektu

Unifikované názvy využívajú zaužívanú terminológiu ÚZKP doplnenú o architektonické výkladové slovníky. Zaradiť podľa preferujúceho výrazu. Výkladový slovník je pripojený k metodickému pokynu pre spracovanie – po oponentúre bude publikovaný – pracovný koncept v prílohe č.2.

4. Bližšie určenie

Vyjadruje výrazné identifikovateľné údaje napr. meno pochovanej rodiny, výrazné výtvarné stvárnenie, spojenie viacerých charakteristických znakov, verše a pod.

5. Umiestnenie v cintoríne: sektor / riadok

V súlade s grafickým podkladom na základe geodetického zamerania vyznačiť číslo sektor a riadok, v ktorom sa hrobové miesto nachádza.

6. Číslo ústredného zoznamu PO

Ak je objekt zapísaný v Ústrednom zozname pamiatkového fondu, uviesť číslo NKP. Overiť na príslušnom KPÚ.

7. Návrh do ÚZPF

Ak objekt vykazuje výrazné pamiatkové hodnoty, vyznačiť návrh na zápis. Vyjadriť názor na opodstatnenosť návrhu.

8. Dátum vyhlásenia za NKP

Overiť na príslušnom KPÚ. V prípade návrhu rezerva pre budúce doplnenie alebo zamietnutie.

9. Zaužívaný názov

Archívne a literárne odkazy, prieskum, rozhovory s pamätníkmi a návštevníkmi cintorína. Vyjadruje výrazné identifikovateľné údaje, napr. meno pochovanej rodiny, výrazné výtvarné stvárnenie, spojenie viacerých charakteristických znakov, verše a pod.

10. Doba vzniku

U identifikovateľných hrobov s menami pochovaných a rokom ich úmrtia je predpoklad úpravy hrobu na najstarší údaj, prípadne s využitím charakteristických prejavov zhotoviteľov v danom regióne, resp. vyskytujúcej sa dielne, slohových znakov. Vyskytuje sa u výtvarne stvárnených náhrobníkov so signatúrou autora. Overenie v teréne, archívne záznamy a literárne pramene, ústne pramene pamätníkov – výskum a ankety v teréne.

11. Autor

Vyskytuje sa u výtvarne stvárnených náhrobníkov so signatúrou autora alebo z dostupných hodnoverných prameňov. Overenie v teréne, archívne záznamy a literárne pramene, ústne pramene pamätníkov – výskum a ankety v teréne.

12. Datovanie

Predpokladaná doba vzniku doplnená o zmeny a prameň.

13. Prevládajúci sloh

Charakteristické slohové znaky včítane prejavov pseudoslohov z konca 19. storočia.

14. Kultúrno-historické hodnoty

- I. Architektonická - A
- II. Urbanistická - U
- III. Historická - H
- IV. Výtvarná - V

Popis a základná charakteristika jednotlivých hodnôt I – IV. (Vyznačiť krížikom).

I. Architektonické - A

Jasný architektonický zámer uceleného diela z hľadiska kompozície, proporcionality, konštrukcie, výberu materiálu, dizajnu, farebnosti, prípadne výtvarného dotvorenia.

II. Urbanistické - U

Výnimočnosť urbanistickej lokalizácie objektu na akcentovanom mieste v rámci krajiny tvorby, resp. urbanistická kompozícia zoskupenia viacerých objektov podriadená poriadku urbanistickej schémy vo vzťahu k terénu, systému komunikácií, vzrastlej zelene, výnimočných solitérov a pod.

III. Historické - H

Hodnoty nehmotného charakteru vo vzťahu k historickým udalostiam alebo osobnostiam.

IV. Výtvarné - V

Sochárske, maliarske, umelecko-remeselné stvárnené diela.

Bližšia špecifikácia hodnôt (Vyznačiť krížikom):

1. Hodnota autenticity,
2. Hodnota veku,
3. Hodnota integrity (ucelenosti diela),
4. Hodnota architektonická,
5. Hodnota umelecká,
6. Hodnota umelecko-remeselná,
7. Hodnota technická,
8. Hodnota vzťahu s prostredím,
9. Hodnota jedinečnosti,
10. Hodnota typickosti,
11. Hodnota symbolu,

12. Hodnota emocionálnej pôsobnosti,
13. Hodnota vzťahu k významným osobnostiam,
14. Hodnota vzťahu k významným udalostiam.
15. Hodnota historického dokumentu,
16. Hodnota kultúrnej tradície,
17. Hodnota miestnych názvov,
18. Hodnota ideová,
19. Hodnota ekonomická,
20. Hodnota edukačne – výchovná,
21. Hodnota dokumentačná.

Hrobové miesto môže mať súčasne viacero kultúrno-historických hodnôt. Charakteristika hodnôt viď príloha 1. Hodnoty sa v tabuľke vyznačia krížikom.

15. Výtvarné hodnoty

Na základe terénneho výskumu a vyhodnotenia kultúrno-historických hodnôt výtvarného charakteru boli, výtvarným teoretikom PhDr. B. Bachratým, CSc., realizované zatriedenia, kvalitatívne hodnotenia, autorstvo a príslušnosť k umelecko-remeselným dielňam.

16. Tvar a rozmery

Súčasťou identifikácie v teréne bolo realizované zameranie pôdorysné, výškové, tvarové i objemové všetkých objektov klasickými meračskými technikami.

17. Popis objektu

Je zhrnutím základných údajov výstižne charakterizujúcich skúmaný objekt.

18. Údaje o historickej zeleni dotvárajúcej prostredie vo väzbe na konkrétne hrobové miesto

Údaje boli spracované špecialistami Ústavu krajiny a záhradnej architektúry, ako doplnenie dendrologického výskumu lokality so zameraním na zeleň konkrétneho hrobového miesta a jeho najbližšieho okolia. Zámerom bolo zachovanie charakteristiky a vzájomnej tvorby identity miesta – spojenie diela človeka s meniacimi sa prírodnými prvkami v čase a priestore.

19. Zmeny

Popis viditeľných premien, deštrukcií a potreba urýchlených konsolidačných zásahov.

20. Materiál

Popis použitých materiálov. Metodická príručka obsahuje základné charakteristiky využívaných materiálov.

21. Stavebno-technický stav

Dobrý, vyhovujúci, narušený, dezolátny, v obnove.

Metodická príručka obsahuje základné charakteristiky využívané v súlade s vyhodnotením stavebno-technického stavu kultúrnych pamiatok v rámci Ústredného zoznamu pamiatkového fondu.

22. Poznámka

Je určené pre akýkoľvek postreh – poznámku, ktorá nie je charakteristická pre body 1-30.

23. Druh nápisu

Charakter a druh použitého písma.

24. Jazyk nápisu

Uvedenie jazykovej príslušnosti nápisu.

25. Znenie nápisu

Prepis nápisu v zobrazení, ako je na náhrobníku umiestnený, prípadne výtvarné pojetie nápisu.

26. Preklad nápisu

V prípade inojazyčného nápisu – preklad do slovenského jazyka.

27. Osobné údaje

Všetky známe údaje o pochovaných v skúmanom hrobe, ich vzájomné príbuzenské vzťahy, konfesia, národnosť, povolanie.

28. Osobnosti

Stručné údaje o významných osobnostiach, zameranie, tvorba, zásluhy a význam.

29. Majetko-právny vzťah

Vlastník:

Správca: Správa cintorínov – Mestský úrad Banská Štiavnica.

Údaje o majetko-právnom stave podľa výpisu z evidencie nehnuteľností – EN.

30. Pramene a literatúra

Uvedenie všetkých prameňov a literatúry vzťahujúcej sa k predmetnej lokalite a jej širším vzťahom a súvislostiam, informácie o osobnostiach, udalostiach viažucich s k lokalite ako i konkrétnym hrobom a pochovaným. Archívne materiály, literárne pramene, informácie vedenia mesta, farnosti, správcu cintorína, ankety s občanmi.

31. Identifikačnú kartu spracoval

- ☐ dátum,
- ☐ meno spracovateľa,
- ☐ podpis.

Uvedenie všetkých podieľajúcich sa spracovateľov s uvedením bodov, ktoré spracovali.

Poznámka k vyplňaniu dotazníkov

Zberné karty spracovali študenti FA STU pod odborným dohľadom v teréne. Body 1. – 22. a body 23. – 30. spracovali študenti FF UK. Bod 22. je spoločný pre postrehy nezaraditeľné v zmysle metodického pokynu. Bod 15. bol vyplnený špecialistom, umeleckým historikom PhDr. B. Bachratým, CSc. Bod 18. bol vyplnený špecialistami pre ochranu krajiny a historickej zelene.

Prílohy k zberným hárkom - Fotodokumentácia

- ☐ Identifikačné foto - anfas pri bode 1. – umiestnenie vpravo na identifikačnom liste: priamo bez skreslenia.
- ☐ Fotozáber umiestnenia v skupine (cca 2 hrobové miesta sprava i zľava): bude prílohou karty.
- ☐ V prípade plastického stvárnenia – fotozábery bočné z oboch strán: bude prílohou karty.

Záver

Komplexné vyhodnotenie všetkých objektov umožnilo spracovanie grafických analytických máp vyúsťujúcich k odhaleniu všetkých kultúrno-historických, prírodných i individuálnych hodnôt v skúmanom území. Súčasne kryštalizuje problémy územia, vytvára objektívne predpoklady pre správny návrh jeho využitia a zapojenia do potrieb mesta pri zachovaní jeho kultúrno-historického potenciálu a „génia loci“.

Príloha 1 Bližšia špecifikácia kultúrno-historických hodnôt

Hrobové miesto môže mať súčasne viacero kultúrno-historických hodnôt. Sú to:

1. Hodnota autenticity

Autenticita = hodnovernosť, pravosť, vierohodnosť, pôvodnosť. Pôvodný náhrobok viažuci sa k dobe prvého pochovania.

2. Hodnota veku

Historická hodnota vyplývajúca z dlhého trvania – veku zachovanej pamätihodnosti. Čím starší tým z hľadiska veku hodnotnejší. V prípade cintorínov Zvonový vršok viažuci sa k založeniu cintorínov.

3. Hodnota integrity (ucelenosti diela)

Integrita ako celistvosť diela v spojení s autenticitou vyjadruje najvyššie hodnotové kritériá.

4. Hodnota architektonická

Jasný architektonický zámer uceleného diela z hľadiska kompozície, proporcionality, konštrukcie, výberu materiálu, dizajnu, farebnosti, prípadne výtvarného dotvorenia.

5. Hodnota umelecká

Hodnota umeleckého diela – výtvarného – sochárskeho, maliarskeho, dizajnového.

6. Hodnota umelecko-remeselná

Kvalitné remeselné spracovanie.

7. Hodnota technická

Náročnosť technického prevedenia, pozoruhodné spracovanie, technický dôvtip, vynaliezavosť, zaujímavé materiálovo-konštrukčné riešenie.

8. Hodnota vzťahu s prostredím

Pôsobivé osadenie v prostredí – súlad s konfiguráciou terénu, spolupôsobenie s ostatnými susediacimi objektmi (hrobmi a prvkami malej architektúry), spolupôsobenie so vzrastlou zeleňou, solitérmi, miestnou flórou, krajinárske spolupôsobenie so širším okolím, diaľkové pohľady, priehľady, ...

9. Hodnota jedinečnosti

Jedinečný - neopakujúci sa, s mimoriadnymi kvalitami (napr. estetickými, výtvarnými, materiálovými, technickými, ideovými, literárnymi, ...).

10. Hodnota typickosti

Opakujúce sa charakteristiky v danej skupine, typické pre danú lokalitu, majúce identický vzhľad, materiál, dobu vzniku, prípadne vybavenie identickým detailom charakteristickým pre miestnu remeselnú produkciu. Napr. zhodné tvarovanie náhrobníkov, tvar a rozmery krížov, detail hlavy Krista na krížoch, porcelánový anjelič, symbolické holubice a pod.

11. Hodnota symbolu

Vyjadruje ideu – abstraktný pojem vyjadrený v obrazovom stvárnení, ktoré má hlbší zmysel. Napr. Duch Svätý – symbol holubice.

12. Hodnota emocionálnej pôsobnosti

Emocionálny – vyvolávajúci duševné pohnutie, vyvolávajúci city – smútok, dojatie, spomienku, zážitky. Napr. detský hrob s rozlúčkovým epigramom, fotografiou, plastikou dieťaťa.

13. Hodnota vzťahu k významným osobnostiam

- Osobnosti vedy a techniky viažuce sa k Banskej Štiavnici.
- Osobnosti kultúrneho a spoločenského života (výtvarníci, divadelníci, lekári, historici,...).
- Duchovní hodnostári a osvetoví pracovníci.
- Osobnosti vedenia mesta.

14. Hodnota vzťahu k významným udalostiam

Vojnové udalosti, prírodné katastrofy, objavy, významné návštevy,...

15. Hodnota historického dokumentu

Z hľadiska bodu 13. a 14. potvrdzujúce význam miesta. Z hľadiska materiálnej kultúry potvrdenie jestvujúcich skutočností. Napr. miestnej produkcie typickej výroby a remeselných dielní, používaných miestnych zdrojov ...

16. Hodnota kultúrnej tradície

Mapované v materiáli Filozofickej fakulty UK (pod vedením doc. PhDr. Ladislava Mlynku, PhD.).

17. Hodnota miestnych názvov

Mapované v materiáli Filozofickej fakulty UK (pod vedením doc. PhDr. Ladislava Mlynku, PhD.).

18. Hodnota ideová

Mapované v materiáli Filozofickej fakulty UK (pod vedením doc. PhDr. Ladislava Mlynku, PhD.).

19. Hodnota ekonomická

Náročnosť použitia materiálov, technológií, remeselnej a výrobné výroby prejavujúca sa v ekonomickej hodnote.

20. Hodnota edukačno-výchovná

Hodnota sa vzťahuje na každé identifikovateľné hrobové miesto na základe ktorého sa získa obraz o obyvateľoch mesta, ich konfesionálnom, národnostnom, profesionálnom živote, majetkových a príbuzenských pomeroch, vzájomných vzťahoch i o udalostiach. Hodnoty edukačné sa vzťahujú i na výtvarné, umelecko-remeselné prejavy, vzťah k prostrediu, využitie miestnych zdrojov surovín a produkcie regiónu.

21. Hodnota dokumentačná

Dokumentačná hodnota sa vzťahuje na každé identifikovateľné hrobové miesto.

Príloha 2 Unifikované názvy objektov cintorína

Unifikované názvy	
Brána v cintoríne	Širší vstupný otvor, ktorý je rôzne architektonicky upravený. Šírka brány musí zodpovedať prejazdnosti používaných dopravných prostriedkov a byť uzatvárateľná. Je predelom medzi špecifickým pozemkom cintorína a vonkajším verejným priestranstvom.
Bránka v cintoríne	Je komunikačný otvor pre peší pohyb návštevníkov cintorína. Je predelom medzi špecifickým pozemkom cintorína a vonkajším verejným priestranstvom.
Cintorín	Priestranstvo k pochovávaniu do zeme.
Doska náhrobná	Kamenná alebo kovová platňa zakrývajúca hrob na cintoríne, môže mať prstencové drážadlá, nachádza sa v kombinácii s náhrobníkom alebo je umiestnená v kostole. Je to najjednoduchšia forma náhrobku.
Doska nápisová	Kamenná, drevená alebo kovová platňa s nápisom vytvoreným do hĺbky alebo z kovových odnímateľných písmeniek.
Epitaf	(Z gréckeho épitafion, pôvodne pohrebná reč) - Epitaf je kamenná doska – pamätná tabuľa s ornamentálnou alebo figurálnou reliéfnou výzdobou v tvare náhrobku, pristavená alebo osadená pri stene alebo do dlažby kostola a symbolizujúca hrob, ktorý je v skutočnosti inde. Používa sa od polovice 14.storočia. - Tradičnou súčasťou náhrobníkov sú aj nápisy (epitafy¹). Okrem základných údajov o pochovanom obsahujú aj úvodnú alebo záverečnú formulu, prípadne rytmizovaný alebo veršovaný text vyjadrujúci žiaľ nad úmrtím, objasňujúci okolnosti smrti a podobne. Epitaf – (z gréc. <i>eptafion</i> = nápis na hrob) lyrický žáner, v starovekom Grécku a v Ríme nápis na náhrobnom kameni alebo na soche zobrazujúcej mŕtveho. Pôvodne to bol epigram. Epitaf už aj v staroveku sa písal viazanou formou (Žilka 1984, s. 208), Balintová, Mlynka, FF UK 2008.
Hrob	Miesto na uloženie tela mŕtveho alebo jeho pozostatkov do zeme.
Hrob s náhrobkom	Hrob vyznačený a v nadzemnej časti prikrytý náhrobkom.
Hrobka	Architektonicky upravené miesto pochovania. Najčastejšie podzemný, stavebne upravený priestor pre pochovávanie v rakvách.
Hrobka s náhrobkom	Druh hrobky krytej náhrobkom, nie stavbou, prístupný po zdvihnutí náhrobnej dosky.
Informačný systém	Informačná tabuľa o dejinách cintorína. Informačná tabuľa o rozdelení cintorína na sektory. Označenie sektorov s číslami hrobov.

¹ Epitaf – (z gréc. *eptafion* = nápis na hrob): lyrický žáner, v starovekom Grécku a v Ríme nápis na náhrobnom kameni alebo na soche zobrazujúcej mŕtveho. Pôvodne to bol epigram. Epitaf už aj v staroveku sa písal viazanou formou. (Žilka 1984, s. 208).

Kaplnka pohrebná	Malá sakrálna architektúra postavená nad vstupom do hrobky, ktorý je v kaplnke krytý kamennou doskou.
Kríž	„Krucifix“ - symbolická forma utrpenia, resp. osoby Kristovej. Pri znázorneniach ukrižovania sa dáva hore na zvislé rameno tabuľka s nápisom INRI = Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum a dole suppedaneum, to je opora na nohy. Kríže kresťanské sú rôzneho typu. Na našom území je najpoužívanejší latinský kríž s predĺženým zvislým ramenom (crux immissa).
Kríž cintorínsky	Súčasť cintorína, kde tvorí jednu z dominant alebo ústredný kríž.
Kríž s označením	Kríž označujúci hrob, osadený v záhlaví, zväčša s menami a datovaním pochovaných.
Krypta	Francúzsky cryptes = podzemie, z gréčtiny = krytá chodba. Názov bol prenesený na pohrebné kaplnky pod kostolom, najčastejšie pod chórom kde boli umiestnené relikvie svätých. V kryptách pod kostolmi boli pochovávané významné duchovné i svetské osoby. Krypta vznikla z ranokresťanského priestoru svätého hrobu pod oltárom.
Kvetináč	Mobilné nádoby na výsadbu sezónnej i celoročnej zelene.
Lampička	Uzavreté kahance pre zapálenie sviec pri hroboch. Rôzne tvarové prevedenie ako súčasť náhrobníkov resp. sólo kusy.
Lavičky v cintoríne	Viacmiestne sedadlo z rôznych materiálov a prevedenia ako doplnkové vybavenie v cintoríne.
Márnica	Malá sepulkrálna (cintorínska) stavba slúžiaca na uloženie rakvy pred pohrebom.
Mreža	Mreža - kovová alebo drevená priečka tvoriaca priehľadnú stenu, priehtadu oddeľujúca dva priestory, alebo výplň otvoru v architektúre. Sú to najčastejšie rôznym spôsobom pospájané tyče obyčajne z kovu alebo dreva. Časté sú tepané mreže výtvarne stvárnené s opakujúcim sa ornamentom.
Múr cintorínsky	Ohradenie cintorína pevným múrom kamenným resp. tehlovým oddeľujúci cintorín od verejných priestranstiev a komunikácií. Niektoré cintorínske múry majú vstavané pohrebné kaplnky.
Náhrobník	Kamenný alebo kovový útvar v záhlaví hrobu. Môže byť tvorený doskou, architektonickým útvarom, sochársky riešený.
Náhrobok	Architektonický alebo sochársky útvar kryjúci hrob. Druhom náhrobku je náhrobná doska, alebo náhrobník, niekedy ho lemuje mrežová ohrada.
Ohrada mrežová	Ohradenie cintorína kovovou mrežou jednoduchou, prípadne výtvarne resp. umelecky remeselne stvárnenou. Ohradenie jednotlivého hrobu kovovou mrežou jednoduchou, prípadne výtvarne resp. umelecky remeselne stvárnenou.

Oplotenie	Oplotenie cintorína – ohradenie.
Osvetlenie	Spôsob zabezpečenia večerného a nočného osvetlenia – umelé osvetlenie. Rozmiestnenie zdrojov svetla a typy osvetľovacích telies.
Svietnik	Kandeláber (latinsky candelabrum), stojan na sviečky – v cintoríne pre hromadné zapáľovanie sviečok pre už nejestvujúce hroby, alebo na spomienku na zosnulých pochovaných mimo danej lokality.
Typizované tabuľky	Jednotné nápisové doštičky osadené do zeme na miesta, kde došlo k likvidácii náhrobkov, pohrebných kaplniek.
Zvonica	Zvonica – stavba k zaveseniu zvonov. Údery zvonom mali funkciu poplašnú a zvolávaciu. Preto sa situovali tak, aby ich bolo počuť v celom sídle. Boli budované ako vežové s umiestnením zvonov na najvyššom mieste.
Zvonica cintorínska	Zvonica na cintoríne so zvonom zvaným „umieračik“ slúžiaca k oznamu úmrtia a počas obradov.
Cesty v cintoríne	Spevnené komunikácie s možnosťou využitia dopravných prostriedkov.
Chodníky v cintoríne	Upravené chodníky pre peších so šírkou min 120 cm. V prípade potreby terénne schody.
Informačná tabuľa	Informačná tabuľa o dejinách cintorína. Informačná tabuľa o rozdelení cintorína na sektory.
Identifikačná tabuľa hrobov	Tabuľa s označením sektorov a s číslami hrobov.
Označenie sektorov	Označenie sektorov jednotnými plastickými prvkami.

Príloha 3 Identifikačná karta

Identifikačná fotka: A / VI / 3 / 24 (Foto L. Gressnerová).

1. Lokalita časť:

A - katolícky – Predný

2. Číslo hrobu: 24

3. Umiestnenie v cintoríne/číslo hrobu: A / VI / 3

4. Unifikovaný názov objektu: hrob s náhrobkom, náhrobná doska a náhrobník – stéla s nápisovou doskou

5. Bližšie určenie: v dolnej časti katolíckeho cintorína Predného, pri hornom chodníku

6. Číslo ústredného zoznamu PO: nie je zapísaný

7. Návrh do ÚZPF: nenavrhuje sa

8. Dátum vyhlásenia za NKP: 0

9. Zaužívaný názov: hrob rodiny Donovalovej

10. Doba vzniku: 1918

11. Autor: neuvedený

12. Datovanie: 1918

13. Prevládajúci sloh: historizmus

14. Kultúrno-historické hodnoty:

I. Architektonická A	II. Urbanistická U	III. Historická H	IV. Výtvarná V
x	x	x	

Bližšia špecifikácia hodnôt:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
x	x	x	x	x	x					x		x		x				x		x

1. Hodnota autenticity, 2. Hodnota veku (vek), 3. Hodnota integrity (ucelenosti diela), 4. Hodnota architektonická, 5. Hodnota umelecká, 6. Hodnota umelecko-remeselná, 7. Hodnota technická, 8. Hodnota vzťahu s prostredím, 9. Hodnota jedinečnosti, 10. Hodnota typičnosti, 11. Hodnota symbolu, 12. Hodnota emocionálnej pôsobnosti, 13. Hodnota vzťahu k významným osobnostiam, 14. Hodnota vzťahu k významným udalostiam, 15. Hodnota historického dokumentu, 16. Hodnota kultúrnej tradície, 17. Hodnota miestnych názvov, 18. Hodnota ideová, 19. Hodnota ekonomická, 20. Hodnota edukačno- výchovná, 21. Hodnota dokumentačná.

15. Výtvarné hodnoty: 0

16. Tvar a rozmery:

Obruba: dl = 2060, š = 1100

Náhrobná doska: dl = 1430, š = 710

Náhrobník: š = 710, hr. = 400

17. Popis objektu:

Hrob s náhrobkom – náhrobná doska a náhrobník – stéla s nápisovou doskou. Celoplošné prekrytie kamennou doskou v ráme s mierne zvýšeným plošným náhrobníkom s centrálne umiestneným krížom v kombinácii pieskovca a žuly s označením pochovaných osôb s nápismi vrytými do náhrobníka.

18. Údaje o historickej zeleni dotvárajúcej prostredie vo väzbe na konkrétne hrobové miesto: 0

19. Zmeny: postupné dopĺňanie nápismi s údajmi o pochovaných osobách

20. Materiál: pieskovec, žula

21. Stavebno-technický stav:

dobrý	vyhovujúci	narušený	dezolátny	v obnove
x				

22. Poznámka: 0

23. Druh nápisu: písmo s vplyvom Art deco

24. Jazyk nápisu: slovenský

25. Znenie nápisu:

RODINA DONOVALOVÁ	
JÁN 1839 – 1918	PAVLÍNA 1876 – 1963
ŠTEFAN 1870 – 1923	MÁRIA 1904 – 1978

26. Preklad nápisu: 0

27. Osobné údaje:

Ján Donoval, nar. 1839 v Mistríkoch, časť Donovaly, **zomrel 1918**. Ako kráľovský úradník bol dozorcou v baniach v Magurke a v Španej Doline (bol synom zámožného sedliaka Jána Donovala z Močary, ktorý bol veľmi „rozumný“ a „stál u veľkej vážnosti u pánov“, rodina sa považovala za „slobodášov“). S manželkou Antóniou rod. Mistrík mali troch synov: Jána, Štefana a Emila. Nakoľko rodičia nechali svojich synov študovať dostalo sa im prímienia „Študent“.

Najstarší zo synov **Ján Donoval, nar. 1864, zomrel 1920**, pochovaný je v Smolinskom, katolícky kňaz, slovenský národovec, básnik a spisovateľ s pseudonymom „Tichomír Milkin“ (jeho podrobný životopis je uvedený v zbierke jeho básni „Tichomír Milkin - Sny a nádeje“).

Štefan Donoval, nar. 1870, zomrel 1923, štúdium na Baníckej akadémii v Banskej Štiavnici ukončil

v 1890, pôsobil ako banský úradník v Banskej Štiavnici.

Emil Donoval, nar. 1873, zomrel 1913, vyštudoval Lesnícku akadémiu v Banskej Štiavnici, pôsobil v Ľubochni, kde zomrel na otravu CO.

Paulína Donovalová, rod. Viečorek, nar. 1876 na Piargu (Štiavnické Bane), **zomrela 1963**. Za Štefana Donovala sa vydala 1896, mali spolu dve dcéry Máriu a Helenu. S manželom Štefanom Donovalom boli vlastníkmí domu na Akademickej ul. 50.

Mária Donovalová, nar. 1904, zomrela 1978. Študovala na Pedagogickej škole v Lučenci, pôsobila ako učiteľka na Meštianskej škole v Banskej Štiavnici, kde vyučovala prírodovedné predmety.

MUDr. Helena Gressnerová, rod. Donovalová, nar. 1909. V roku 1928 maturovala na gymnáziu v Banskej Štiavnici a v 1934 bola promovaná na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského, bola detská lekárka, **zomrela v 1993**, pochovaná je v Topoľčanoch.

28. Osobnosti: Ján Donoval

29. Majetko-právny vzťah:

Vlastník: mesto Banská Štiavnica.

Správca: MsÚ Banská Štiavnica oddelenie PaSM správa mestských pohrebísk

30. Pramene a literatúra:

¹ Zborník Matice slovenskej Jozef Škultéty, roč. 1933, str.116.

Sedlák, Ján: Literárne dielo Tichomíra Milkina, SSV – Trnava, 1941.

² Sedlák, Ján: Tichomír Milkin - Sny a nádeje, Tatran, 1985.

31. Identifikačnú kartu spracoval: body 1 - 22: Michal Chudý, Anna Kokošková

Dátum: 06. 07. 2009

Podpis:

Poznámky k vyplňaniu dotazníka:

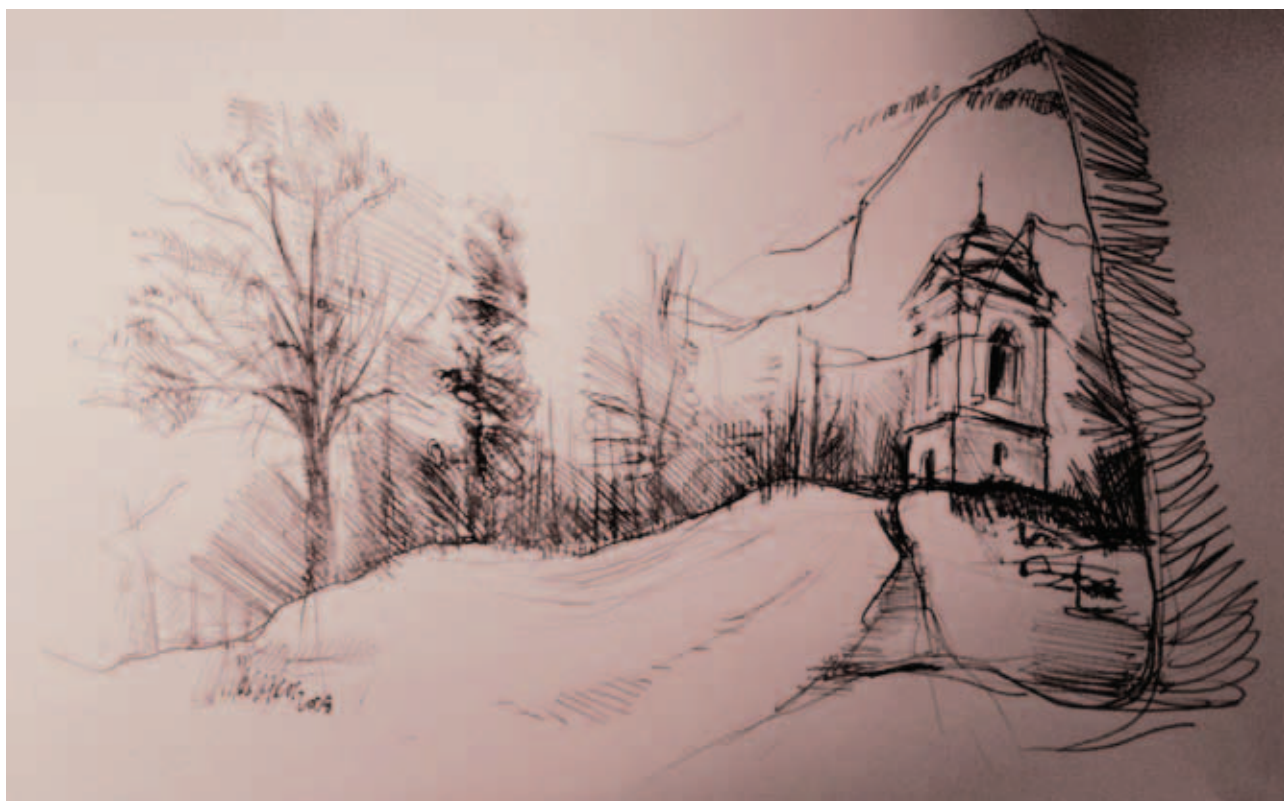
Zberné karty vyplňajú študenti pod odborným dohľadom v teréne:

bod 1 – 22 FA STU,
bod 23 – 30 FF UK,
bod 22 (postrehy) je spoločný pre obidve skupiny.

Vzájomná koordinácia je potrebná a dôležitá!

Identifikačná fotka: A / VI / 3 / 24 (Foto L. Gressnerová)

Kresba - zvonica na cintoríne katolíckom Prednom. (Autor M. Mészáros)

Záver

Komplexné vyhodnotenie všetkých objektov umožnilo spracovanie grafických analytických máp vyúsťujúcich k odhaleniu všetkých kultúrno-historických, prírodných i individuálnych hodnôt v skúmanom území. Súčasne kryštalizuje problémy územia, vytvára objektívne predpoklady pre správny návrh jeho využitia a zapojenia do potrieb mesta pri zachovaní jeho kultúrno-historického potenciálu a „génia loci“.